

Referat fra bestyrelsesmøde torsdag den 4. december 2025 for Naturnationalpark Stråsø

Deltagende i mødet

- Dorte-Pia Ravnsbæk Bestyrelsesformand
- Lis Helles Olesen Dansk Ornitologisk Forening
- Caspar Rostbøll Naborepræsentant
- Johs. Poulsen Herning Kommune
- Anders Gammelvind Dansk Orienteringsforbund
- Jonna Odgaard Danmarks Naturfredningsforening
- Steffen Trolldoft Ulvefrit Danmark
- Sine Anneberg Idom-Råsted Borgerforening
- Signe Berg Madsen Vind Sogneforening
- Inger Skov Dansk Ride Forbund
- Julietta Jensen Brugerrådsmedlem
- Eva Kanstrup Bisidder Herning Kommune
- Ole Rønnow Danmarks Jægerforbund
- Dorte Eastwood Dansk Islandskehesteforening
- Karsten Filsø Holstebro Kommune
- Lucia Aagaard Danmarks Idrætsforbund
- Niels Hybholt DGI
- Gunnar H. Pedersen Holstebro og Omegns Fiskeriforening
- Niels Hybholt DGI

Fraværende

- Flemming Juel-Nielsen Bisidder Ringkøbing-Skjern Kommune
- Anders Nørgård Vestjysk- og Holstebro-Struer Landboforeninger
- Tommy Jensen Ulfborg Cykelmotion
- Anders Debel Bisidder Holstebro Kommune
- Ole Nyholm Knudsen Ringkøbing-Skjern Kommune
- Julietta Jensen Brugerrådsmedlem
- Lisbet Mogensen Ulvetid
- Claus Enevoldsen Friluftsrådet

Sekretariatet - Naturstyrelsen

- Poul Ravnsbæk Skovrider
- Jens Henrik Jakobsen Presse og kommunikation, Vildtkonsulent
- Henning Fjord Aaser Projektleder – Referent

- Dan Overgaard Naturnationalparkmedarbejder
- Lykke Forbech Elmose Naturcenterleder
- Marianne Damholdt Bergin Friluftsliv og Nationalparker

Fokusemnet ”Monitering”

Overvågningsprogrammet for Naturnationalparkerne udvikles for systematisk at dokumentere biodiversitetens tilstand og udvikling over tid. Baggrunden for programmet er ønsket om at understøtte en ny form for naturforvaltning, der giver plads til naturlige processer, større variation i vegetation og etableringen af robuste og artsrige økosystemer. I praksis handler det om at skabe flere forskellige levesteder, der kan rumme en højere diversitet af arter og i sidste ende bidrage til en mere vild og dynamisk dansk natur.

Programmet skal besvare det centrale spørgsmål: hvordan responderer biodiversiteten på den nye forvaltning, som kendetegner naturnationalparkerne? For at kunne afdække dette kræves en systematisk, reproducerbar og langsigtet indsamling af data, som både omfatter arter, vegetationsstruktur, levesteder og de bagvedliggende økosystemprocesser. Overvågningen indsamler derfor data om både flora og fauna, jordbunds- og hydrologiske forhold, dødt ved, dynamiske processer som forstyrrelser og naturligt slid, samt dyrenes arealbrug.

Overvågningsprogrammet er udviklet under rådgivning fra Aarhus Universitet (DCE) og Københavns universitet.

Vegetationsstruktur og plantearter overvåges gennem faste prøvefelter. I Stråsø Naturnationalpark er der udlagt 89 prøvefelter fordelt på 15 stratatyper, som tilsammen repræsenterer den store variation i naturgrundlaget. Her findes både hedesletter, klitter, eng- og moseområder, skovtyper, vandløb, søer og en række overgangs- og randzoner. Der indgår både objektivt udvalgte prøvefelter og lokalt udpegede subjektive felter, der tilsammen skaber et solidt grundlag for overvågningen.

Baseline-undersøgelsen blev gennemført i 2025 og danner udgangspunkt for de efterfølgende målinger, som udføres to, fire og ti år efter udsætning af dyr og derefter i seksårige intervaller. Overvågningen udføres gennem en kombination af manuelle og teknologiske metoder. De manuelle registreringer omfatter blandt andet vegetationsundersøgelser i faste prøvefelter, artsregistreringer af karplanter, eftersøgning af truede arter samt karakterisering af strukturforhold som dødt ved, sten, hulheder og spor af dyr. Hertil kommer teknologiske metoder som dronebaseret kortlægning af vegetationsudvikling, satellitfotos til overvågning af større områder, eDNA-analyser fra jord og vand, automatisk indfangning og DNA-bestemmelse af insekter og brug af fotofælder til blandt andet natsommerfugle. Data suppleres af GPS-mærkning af udvalgte heste og kvæg der er sat ud, for at dokumentere deres arealbrug og betydning for landskabets dynamik.

Citizen science indgår, som et vigtigt element i programmet, både for at styrke datagrundlaget og for at øge lokal involvering og ejerskab. Bioblitz-arrangementer, fugletællinger, sommerfugleovervågning og registreringer via arter.dk giver borgere mulighed for at bidrage aktivt til overvågningen. Inddragelsen ses som en måde at skabe engagement, begejstring og ny viden – både blandt deltagerne og i projektet som helhed.

Resultaterne fra baseline i Stråsø viser allerede et område med stor variation og høj naturværdi. Stråsø rummer alt fra klitlandskaber og hedesletter til snoede vandløb med isfugl og bæver,

vandhuller og artsrige lavninger. Der blev registreret over tusind eksemplarer af plettet gøgeurt, og en række truede arter blev dokumenteret. Blandt de mest bemærkelsesværdige fund er vårkobjælde, som har en stor og betydningsfuld bestand i området, samt cypres-ulvefod og svømmende sumpskærm. Også flere sjældne og truede bier blev fundet i stort tal, herunder sølvjordbi, lille sandhvepsebi og orange jordbi, som alle er stærke indikatorer for gode, åbne og solrige levesteder. Af særlige vandløbsarter kan nævnes vestlig krabbedøgnflue, som i Danmark kun findes få steder og derfor kan fungere som flagskibsart for Stråsø.

Udvælgelsen af arter til fremadrettet overvågning sker ud fra en række kriterier, herunder om arten er knyttet til de naturlige processer, naturnationalparkerne skal genskabe, dens rødliste-status, dens tilknytning til området og dens betydning som indikator- eller flagskibsart. Der lægges vægt på, at overvågningen skal være meningsfuld og omkostningseffektiv, og at arterne skal være egnede til en langsigtet monitorering.

Som opfølgning på det faglige oplæg indgik også en række spørgsmål rettet mod bestyrelsen: Hvilke former for biodiversitet er vigtigst i Stråsø, hvor man mangler viden, hvilke ændringer man forventer i naturen, og hvad man ønsker at få ud af overvågningen. Der blev lagt vægt på, at lokalsamfundets ønsker og erfaringer kan inddrages for at forme et overvågningsprogram, der både skaber faglig værdi og styrker ejerskabet til naturnationalparken. Derfor er bestyrelsens involvering, repræsentation og link til lokalområdet af stor værdi.

Afslutningsvis blev det understreget, at overvågningsprogrammet stadig er under udvikling, og at der vil blive afrapporteret hvert fjerde til sjette år. Programmet bygger på et samspil mellem forskere, eksperter, frivillige og ny teknologi, herunder automatiserede metoder og kunstig intelligens. Data fra overvågningen vil løbende blive gjort tilgængelige via naturdatabasen.

Alle interesserede opfordres til at deltage i citizen science-aktiviteter og bidrage til den fælles viden om Stråsø Naturnationalpark.

En nøjere beskrivelse af hvad der registreres i basis-monitoreringen og hvordan fremgår af de feltskemaer og tekniske anvisninger der anvendes hertil. Feltskema og Tekniske Anvisninger (TA) kan findes her:

<https://ecos.au.dk/forskningraadgivning/temasider/baseline-monitoring>

Nyt fra formanden og Naturstyrelsen

Der var intet nyt fra Formanden, da der er ikke kommet nyt fra hovedkontoret eller har været møder etc.

Naturstyrelsen orienterede om status for naturnationalparken, hvor der pt. afventes en tilladelse fra SGAV (Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) og materiale til den kommunale sagsbehandling er under udarbejdelse. Desuden blev der orienteret om, at der snart forventes udpeget yderligere 6 naturnationalparker. Pt. er der ikke er indikationer på, at der udpeges nye naturnationalparker i Vestjylland.

I foråret forventes, som led i det nationale koncept, gennemført en undersøgelse af lokalbefolkningens holdning til Naturnationalpark Stråsø før dens etablering. Der gennemføres tilsvarende undersøgelser forud for alle naturnationalparkeres åbning.

Nyt fra arbejdsgrupperne om formidling af natur og kultur

Der har forud for bestyrelsesmødet været afholdt møder i både arbejdsgruppen for formidling af kultur og natur.

Da det er Naturstyrelsen, der er afsender på den formidling, initiativer, tekst, mv., der sker i regi af naturnationalparkerne, skal formidlingen overordnet set være ensartet (eller afstemt) i deres udtryk og form.

Jf. kommunikationsplanen for naturnationalparkerne er det anført at yderligere tværgående og lokal formidling kan ske efter naturnationalparkens åbning. Rammerne for den lokale formidling i naturnationalparkerne foreligger endnu ikke.

Begge arbejdsgrupper har gjort opmærksomt på, at evt. ansøgning om midler til de forskellige formidlingsindsatser kræver tid og at de gerne vil i gang snarest muligt.

Arbejdsgrupperne pointerer, at det er vigtigt at have den lokale vinkel med i formidlingen og udtrykte bekymring for det lokale ejerskab, hvis rammerne for formidlingen er for stramme og dermed ikke giver muligheder for lokal indflydelse.

Flere bestyrelsesmedlemmer inkl. formanden betonedede nødvendigheden og hensigtsmæssigheden af, at Naturstyrelsen giver rum til en lokal inspireret og engageret formidling af naturnationalparkens indhold og muligheder med henblik på at skabe lokalt kendskab og ejerskab til naturnationalparkens indhold og muligheder.

NST oplyste, at den udarbejder explainer videoer, for alle naturnationalparkerne. Der er hyret en ekstern fotograf, der allerede har optaget video i Stråso. Videoen er endnu ikke færdig, men forventes færdiggjort i løbet af de næste par måneder. Når den er færdig vil den blive lagt på naturnationalparkens hjemmeside.

Der er desuden hyret et eksternt firma (Gratis og sjove børnevenlige ruter og app til naturoplevelser) til at lave et natureventyr, som også har en fast ramme, men vil blive tilpasset de enkelte naturnationalparker. Naturstyrelsen Vestjylland forventer i begyndelsen af det nye år, at blive kontaktet om natureventyret mhp. at komme med input f.eks. om lokation.

Der indkaldes til de næste møder i arbejdsgrupperne når der foreligger en mere konkret ramme for den lokale formidling.

Fastlæggelse af dato for info-dagen

Infodagen blev fastlagt til søndag den 3. maj og vil fremadrettet blive kaldt "Stråso-dagen". Invitation og oplysninger om programmet for dagen bør udsendes tidligere og gøres mere synlig. Det skal overvejes, hvordan der kan inviteres bredere ud.

Som forslag til indhold for Stråso-dagen den 3. maj lægges der op til, at gæsterne får præsenteret hvad der kommer til at ske i naturnationalparken og tankerne bag. Desuden bør det vises, hvordan processen frem mod etableringen af naturnationalparken foregår.

Det blev foreslået at der er stationer undervejs, hvor der bliver fortalt om særlige arter, som man kan møde i NNP Stråso.

Lis Helles foreslog at DOF's klub for børn (Ørneklubben) kunne deltage på dage.

Drøftelse af scenarier for friluftsfaciliteter

Bestyrelsen gennemførte, som opfølgning på drøftelser af kriterierne for friluftsfaciliteter i Stråso fra seneste møde, en drøftelse af de mulige friluftsfaciliteter ved hovedindgangene til området. Der henvises til referatet fra seneste møde, hvor kriterierne blev drøftet og de mange forskellige hensyn og ønsker forsøgt afvist. Drøftelsen omfattede Lystbæk Lejrplads, Filsøvej 6, Badesøen ved Lystlundvej, Gosmer, Fuglsangbro og Femvejskrydset, ligesom der blev talt om muligheder for udsigtsplatforme og shelters uden for hovedindgangene.

Forud for mødet var de samlede udgifter til de ønskede faciliteter vurderet til knap 8 mio. kr.

Bestyrelsen blev derfor opdelt i fire grupper med henblik på at foretage en prioritering af, hvilke faciliteter der skulle indgå ved de enkelte lokaliteter.

Efter gruppedrøftelserne var der prioriteret friluftsfaciliteter for samlet ca. 4,6 mio. kr. Det blev i sammenhæng med denne prioritering forudsat, at der kan findes ekstern finansiering til et "fyrtårnsprojekt" fx med H.C.Andersen som tema omfattende legeplads ved Gosmer hovedindgangen forbundet med et udsigtstårn ved Lærkehøj. Der blev også i denne sammenhæng nævnt et formidlingscenter ved Filsøvej 6. Prioriteringerne er således betinget af, at der kan findes midler til et fyrtårnsprojekt og en særlig indsats for tilgængelighed ved en af hovedindgangene.

Ved Lystbæk Lejrplads blev der peget på to shelters samt etablering af en ny parkeringsplads.

Ved Filsøvej 6 blev der prioriteret et bord/bænkesæt og et muldtoilet (medmindre der kommer et andet offentligt toilet).

Ved Badesøen blev der peget på etablering af en skovlegeplads, udvidelse af parkeringspladsen, en toiletbygning med omklædningsfaciliteter, en bålhytte samt en sti for gangbesværede.

Ved Gosmer omfattede prioriteringen et madpakkehus, bord/bænkesæt, en ny parkeringsplads, af- og pålæsningsmuligheder for hestetrailere samt en toiletbygning.

Ved Fuglsangbro blev der peget på etablering af toiletfaciliteter i form af et muldtoilet.

Ved Femvejskrydset blev der peget på en sti for gangbesværede, en udsigtsplatform og en ny parkeringsplads.

I relation til udsigtsplatforme og tårne var der enighed om at henlægge disse til videre arbejde, forudsat at der kan findes ekstern finansiering, fx fra fonde.

For shelters uden for hovedindgangene blev der peget på placeringer ved Kratvej, Stolbjergvej/Lystlundvej, Engholm og Ulfborggård Lejrplads.

På baggrund af prioriteringen kan den samlede udgift for friluftsfaciliteter—eksklusive informationsbygning og skiltning—estimeres til 4,6 mio. kr.

Der blev udtrykt bekymring for vedligeholdelsesomkostningerne af de etablerede friluftsfaciliteter. Bestyrelsen mener at NST skal sikre, at der er tilstrækkelig bevilling til vedligeholdelse og opretholdelse af de etablerede friluftsfaciliteter, således at investeringerne hertil ikke går tabt.

Vi følger op igen på det kommende møde, hvor NST blev bedt om at lave en oversigt med de prioriterede facilitere for at kunne se forholdene i en sammenhæng.

Eventuelt

Dorte Eastwood anførte at tendensen til at flere og flere arealer hegnes, også udenfor naturnationalparkerne, påvirker rytternes adgangsmuligheder. Naturstyrelsen bør derfor i forbindelse med hegning tage hensyn dels ved, at de enkelte indhegninger ikke gøres voldsomt store og dels ved at hegnet ikke placeres for tæt på skel. Det bør være muligt at ride rundt om indhegningen og altså også mellem hegn og skel.

Jonna Odgaard gjorde opmærksom på at Københavns Universitet har udgivet to forskningsnyheder om henholdsvis krondyr og hegn og friluftsliv og græssende dyr i naturplejen som kan være relevante som baggrund når bestyrelsen skal behandle temaet om dyrehold og dyrevelfærd.

Link til undersøgelserne:

https://nyheder.ku.dk/alle_nyheder/2025/11/vilde-dyr-splitter-danskerne--men-de-fleste-siger-ja-tak-til-kronhjorte-og-hegn/

<https://researchprofiles.ku.dk/da/publications/friluftsliv-og-gr%C3%A6ssende-dyr-i-naturplejen-notat-om-mulige-konfli/>